

Foto: Colourbox

5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige

Innehåll

Olika sätt att leva ihop

Att ta hand om barn och unga

Barnomsorg

Grundskola

Gymnasieskola

Skolan och demokrati

Ekonomiskt stöd till familjer

Olika sätt att leva ihop

I Sverige är det vanligt att par lever ihop och skaffar barn innan de gifter sig. Många väljer också att inte gifta sig. De lever ihop som sammanboende, sambo.

Äktenskap

Att ingå äktenskap betyder att gifta sig. Alla i Sverige måste vara 18 år för att kunna gifta sig. Det står i lagen. Lagen gäller alla människor i Sverige även om de inte är svenska medborgare. I andra länder kan det finnas andra regler, men svenska myndigheter godkänner bara utländska äktenskap som följer svensk lag.

Foto: Colourbox

Innan du gifter dig måste du ansöka om en hindersprövning. Det är en kontroll för att se om det finns något hinder för att du ska kunna gifta dig. Hindersprövningen görs av Skatteverket i det län där du är folkbokförd. Om det inte finns några hinder får du ett intyg som gäller i fyra månader. Ta med intyget till vigselförrättaren. Om du, eller den du ska gifta dig med, inte är folkbokförd i Sverige ska prövningen göras i det land där den personen är registrerad.

Enligt svensk lag finns följande hinder för att få ingå äktenskap:

- om du eller din partner är under 18 år
- om du är nära släkt med den du vill gifta dig med
- om du eller din partner redan är gift, eller är registrerad partner

Svensk lag förbjuder också tvångsäktenskap. Det betyder att ingen kan tvinga någon annan att gifta sig. Alla ska själv bestämma vem de vill gifta sig med.

Du har alltid rätt att säga nej till att gifta dig.

Svenska myndigheter kan vägra att godkänna ett utländskt äktenskap om någon blivit tvingad att gifta sig.

En vigsel är den ceremoni då två personer blir gifta. En vigsel kan vara religiös eller borgerlig. För att en vigsel ska gälla måste den göras av en registrerad och godkänd vigselsförrättare. Det kan till exempel vara en präst, imam eller en borgerlig vigselsförrättare. Borgerlig vigsel görs av en person som blivit vald av länsstyrelsen. En borgerlig vigsel är en ceremoni utan koppling till någon religion. Om ett äktenskap genomförs som en religiös ceremoni av en vigselsförrättare utan vigselsrätt innebär det att äktenskapet inte gäller juridiskt. För att det ska bli juridiskt gällande krävs även en borgerlig vigsel.

I Sverige är äktenskapet könsneutralt. Det betyder att två personer av samma kön kan gifta sig. En borgerlig vigselsförrättare får inte säga nej om två personer av samma kön vill gifta sig. Men en vigselsförrättare vid ett religiöst

Foto: Johnér

samfund, till exempel en präst i svenska kyrkan, kan välja att säga ja eller nej. Om en präst säger nej kan man fråga en annan präst.

För de som är gifta gäller lagen som heter äktenskapsbalken. I äktenskapsbalken finns bland annat regler om arv där den överlevande personen i ett äktenskap tillsammans med eventuella barn alltid ärver alla tillgångar.

Läs mer om arv i kapitel 8.

Sambo

När två personer bor tillsammans som ett par utan att vara gifta kallar man det att de är sammanboende eller sambo.

I Sverige och i Norden är det vanligt att vara sambo. Det är också vanligt att få barn utan att vara gift. Det finns en lag om att vara sambo, sambolagen. I sambolagen finns regler om sådant som handlar om bostaden som de sammanboende bor i och de saker de båda äger. Om en av de båda personerna dör har sambon rätt att bo kvar i bostaden som de har haft tillsammans. Hen får också arva deras gemensamma saker i bostaden. För att hen ska kunna arva andra tillgångar, som till exempel pengar som finns på banken måste det finnas ett testamente.

Skilsmässa

I Sverige kan du skilja dig från den du är gift med även om båda inte vill skiljas. Om du vill skilja dig ska du kontakta tingsrätten (en domstol) i den kommun där du är folkbokförd. Du ansöker då om skilsmässa (äktenskapsskillnad).

Du och din man/fru kan fylla i en ansökan tillsammans. Om ni inte är överens kan du ensam ansöka om skilsmässa.

Om ni söker tillsammans och inte har några barn kan tingsrätten lämna en dom (ett beslut) så snart som möjligt. Om ni har barn under 16 år eller om en av er inte vill skiljas får ni betänketid. Det betyder att ni får tid att tänka på om ni verkligen vill skilja er. Betänketiden är minst sex månader och högst ett år.

Om du fortfarande vill skiljas efter sex månader måste du själv kontakta tingsrätten. Det kallas att du fullföljer din skilsmässa. Om du inte lämnar in ett brev om att du vill fullfölja din

skilsmässa avslutar tingsrätten din ansökan och ansökan om skilsmässa gäller inte. Om tingsrätten misstänker att någon av er blivit tvingad att gifta sig (tvångsäktenskap) kan skilsmässa ges direkt, utan betänketid.

Vårdnad av barn

Vårdnad av barn betyder att vårdnadshavare, oftast föräldrar, har juridiskt ansvar för barnet. Det betyder att du har rättighet och skyldighet att ta hand om barnet. Barn ska enligt lagen ha vårdnad tills de fyller 18 år. Du har en försörjningsskyldighet upp till att den unge fyller 21 år om hen studerar på gymnasienivå.

Gemensam vårdnad betyder att båda föräldrarna har delat ansvar för barnet. De måste bestämma saker som handlar om barnet ihop. Båda föräldrarna har samma skyldigheter även om de inte bor ihop. Om du är vårdnadshavare har du också rätt att få information om ditt barn. Det betyder att du har rätt att få veta saker om ditt barn från förskola, skola, sjukvård, socialtjänst, polis och andra myndigheter.

Ensam vårdnad betyder att bara en av föräldrarna har ansvaret för barnet och bestämmer över det. Om ni är gifta får ni automatiskt gemensam vårdnad om era barn. Om ni inte är gifta måste ni fylla i ett papper hos socialförvaltningen (familjerätten) om vem som är den andre föräldern till barnet. Då har ni möjlighet att registrera gemensam vårdnad.

Om ni ska skilja er och inte är överens om vem som ska ha vårdnaden kan ni kontakta familjerätten. Hos familjerätten kan ni få hjälp att hitta en lösning. Om ni inte kommer överens blir det en rättslig fråga hos tingsrätten. Tingsrätten ber då familjerätten att göra en utredning innan tingsrätten bestämmer vilken förälder som ska ha vårdnaden och var barnen ska bo.

Att ta hand om barn och unga

Föräldrar och andra vårdnadshavare har ansvaret för barn men det finns hjälp att få från samhället. Alla barn och ungdomar har rätt till förskola, skola och hälsovård i Sverige. De flesta föräldrar brukar ha nära kontakt med mödrahälsovården (MVC) innan barnet är fött och med

Foto: Johnér

barnhälsovården under tiden som barnen växer upp. Där arbetar utbildade barnmorskor, sjuksköterskor och läkare. Besök vid MVC och BVC är gratis.

Mödravårdscentraler

Till mödravårdscentralen (MVC) går du under tiden som du är gravid för att undersöka att barnet och du själv mår bra. Barnmorskan väger, mäter och samtalar om graviditeten och förlossningen och svarar på frågor som de blivande föräldrarna kan ha.

Du kan också gå på möten där du kan få information om graviditet, förlossning och amning. Det är vanligt att den andra föräldern till det väntade barnet är med på besök och möten. Det är också vanligt att den andra föräldern är med på förlossningen.

Barnavårdscentraler

Barnavårdscentraler (BVC) ger hjälp till föräldrar och undersöker barnets hälsa så att det växer och utvecklas som det ska. Du kan också få råd och stöd om hur du ska ta hand om ditt barn på bästa sätt. På BVC kan du få tips om barnets utveckling, amning, mat och sjukdomar. När du kommit hem från förlossningen kan du själv kontakta BVC för att bestämma en tid för första mötet. Det första mötet hålls ibland i hemmet. Då berättar sjuksköterskan om BVC och ser efter hur barnet mår. Barnet undersöks också av läkare. Det första läkarbesöket på BVC brukar göras när barnet är sex till åtta veckor gammalt. Sedan följer flera besök för hälsoundersökning fram tills barnet börjar skolan.

På BVC erbjuds alla föräldrar att vaccinera sina barn. I Sverige finns ett vaccinationsprogram mot nio olika sjukdomar, bland annat polio, kikhosta, difteri, stelkramp, mässling, påssjuka och röda hund. Tanken med vaccinationsprogrammet är att ge barn skydd mot sjukdomarna och se till att inte sprida smitta.

Skolhälsovård

När barnen börjar skolan går de till skolhälsovården för förebyggande vård.

Alla elever som går i förskoleklass, grundskola och gymnasiet har rätt till skolhälsovård.

Eleverna erbjuds hälsobesök tre gånger under grundskoletiden och en gång i gymnasiet. Hälsobesöken omfattar hälsosamtal, kontroll av längd, vikt, syn och rygg. På skolorna finns det också personal som samarbetar för att främja elevernas hälsa. Det kan vara kuratorer, skolsköterskor, rektorer, specialpedagoger och lärare.

Alla flickor i årskurs 5 eller 6 erbjuds gratis vaccination mot infektion med humant papillomvirus (HPV). Vaccinet hjälper till att förebygga livmoderhalscancer, kondylom och andra cellförändringar på livmoderhalsen.

Att vara förälder i ett nytt land

Att komma till ett nytt land är en stor förändring för både vuxna och barn. Ibland kan barn ha lättare att komma in i det nya samhället än vuxna. Vuxna kan därför bli beroende av sina barn i kontakterna med samhället. Det kan leda till

Foto: Calle Bredberg, Göteborgs Stad

ändrade roller i familjen och innebära att det läggs ett för stort ansvar på barn. Barn ska till exempel inte tolka åt sina föräldrar i kontakten med förskolan, skolan myndigheter eller sjukvården.

Det är därför viktigt att föräldrar får kunskap om det samhälle familjen har kommit till och förstår att barnets nya vardag och livsmiljö också blir en del av deras person. Då finns förutsättningar för dem att bli starka och tydliga föräldrar så att de kan skapa en trygg miljö för sina barn. Om hela familjen har förståelse för det nya samhällets normer och värderingar och kan se likheter och olikheter med den egna identiteten och kulturen ges goda chanser för barnen att få ett stabilt liv. I tonåren börjar många ungdomar frigöra sig från sina föräldrar. De vill börja klara sig själva och förbereder sig för vuxenlivet. Föräldrarna har ansvar för att stötta sina barn på deras resa in i vuxen världen. Det är viktigt att hitta en balans för att kunna sätta gränser för barnet. Samtidigt måste barnet kunna utvecklas i det nya landet.

Kärlek och relationer

Hur man ser på kärlek och relationer kan vara olika i olika kulturer och samhällen. Det beror också på vem man är som person. För många människor i Sverige är det naturligt att vara tillsammans med den man älskar utan att gifta sig eller skaffa barn. Det finns också en öppenhet inför att det ingår i utvecklingen under ungdomstiden att utforska kärlek, relationer och sin sexualitet. Många ungdomar har en eller flera kärleksrelationer när de växer upp.

Förbjudet att utöva våld mot barn

I svensk lag finns ett avsnitt som kallas föräldrabalken. I föräldrabalken står det att barn har rätt till vård och omsorg, trygghet och bra uppfostran. En del av lagen kallas anti-agalagen och den har funnits i Sverige sedan år 1979. Att aga är ett äldre svenskt ord som betyder att man slår ett barn i uppfostrande syfte. Anti-agalagen säger att det förbjudet att använda fysiskt och psykiskt våld mot barn. Fysiskt våld är alla former av våld mot kroppen. Också lätta slag, att dra i håret och nypa är fysiskt våld.

Däremot får du självklart rycka bort ett barn från något som är farligt, till exempel en het spis, ett öppet fönster eller något annat som kan skada barnet.

Foto: Colourbox

Psykiskt våld kan vara att hota, skrämma, frysa ut eller låsa in ett barn. Psykiskt våld kan skada barnets självkänsla och utveckling lika mycket som fysiskt våld.

Synen på barnuppfostran i Sverige

För de flesta föräldrar i världen är kärleken till barnet det viktigaste av allt. Alla barn behöver föräldrar och vuxna. De vuxna ska ge dem vägledning, uppmuntran och kärlek. De vuxna ska också sätta gränser. Hur ett barn uppfostras har stor betydelse för barnets självförtroende och självkänsla. Barn som får en trygg och kärleksfull uppfostran klarar också skolan lättare och mår ofta bra som vuxna.

I Sverige har sättet att uppfostra barn på förändrats mycket under de senaste hundra åren. I början på 1900-talet var många föräldrar mycket stränga och det var viktigt att barnen skulle lyda de vuxna. Fysisk bestraffning, åga, sågs av många som en naturlig del av uppfostran.

Foto: Colourbox

På 1950- och 1960-talen började den hårda och bestämda sortens uppfostran att ifrågasättas. Många började förändra sitt sätt att se på barnuppfostran. Man talade alltmer om att uppfostra sina barn med respekt för dem. Men det var fortfarande vanligt att man slog sina barn för att straffa dem.

På 1970-talet växte dagens mer demokratiska syn på barnuppfostran fram. Målet är att barn ska lära sig att tänka själva, ta eget ansvar och bli självständiga människor med bra självförtroende.

Socialtjänsten

Socialtjänsten arbetar på olika sätt för att alla barn ska ha det bra och växa upp under trygga förhållanden. Föräldrar är ansvariga för att barnen får den omvårdnad och trygghet de behöver. Om det behövs kan socialtjänsten stödja föräldrar i deras föräldraskap. Att söka stöd i sitt föräldraskap är ett sätt att ta föräldraansvar. Föräldrar som får och tar emot hjälp tidigt kan undvika att barnet får problem senare i livet.

När barn riskerar att fara illa samarbetar socialtjänsten med familjen och andra vuxna så att man tillsammans kan se till att barnet får det så bra som möjligt. Socialtjänsten har kompetens för att arbeta med olika typer av problem i familjer. Det kan till exempel handla om att det är mycket bråk hemma, föräldrar som är oroliga för hur de mår och om det påverkar deras barn, barn som känner sig utanför, barn som utsätts för våld, hot, trakasserier eller kränkningar, barn som begår brott, missbrukar alkohol eller narkotika eller barn som lever i familjer där missbruk finns.

Socialtjänsten kan få information om att barn kan riskera att fara illa genom att någon gör en anmälan om oro för ett barn. En sådan anmälan kan komma från till exempel en lärare, rektor, polis eller vårdpersonal. De är skyldiga att anmäla om de känner oro för hur ett barn har det. Det kan också handla om att någon annan som kommit i kontakt med familjen är orolig för barnets situation. När socialtjänsten får in en anmälan ska de avgöra om barnet behöver skyddas akut. Socialtjänsten ska också ta ställning till om de ska starta en utredning om vilket stöd och hjälp som barnet och familjen behöver. Både föräldrar och barn ska göras delaktiga i utredningen.

Det vanliga är att föräldrar och socialtjänst är överens om vilken hjälp barnet och familjen behöver. I första hand ska den hjälp som socialtjänsten erbjuder ges tillsammans med föräldrarna och med deras godkännande.

Om det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas på grund av hur barnet har det hemma eller barnets eget beteende, så kan socialtjänsten behöva ge barnet stöd mot vårdnadshavarnas vilja. Det kan innebära att barnet under en kortare eller längre tid bor i en annan familj (jourhem eller familjehem) eller på ett hem för vård eller boende (HVB).

Barnomsorg

Barnomsorg är ett gemensamt namn för pedagogisk verksamhet för yngre barn. Inom barnomsorgen finns det till exempel förskolor, familjedaghem och fritidshem. Där kan barnen vara den tid som föräldrarna arbetar eller studerar.

I alla kommuner finns kommunal barnomsorg. Det finns också fristående och privat barnomsorg som sköts av företag eller organisationer. Barn mellan ett och fem år har rätt att gå i förskola eller familjedaghem. Om du är arbetssökande eller föräldraledig med barnets yngre syskon har det äldre barnet rätt till barnomsorg ungefär tre timmar per dag eller 15 timmar per vecka.

Förskola

Förskola kallas också daghem eller dagis. Det är ett ställe där barn mellan ett och fem år är på dagarna innan de börjar i

Foto: Johnér

förskoleklass eller i första klass. Förskolor har en särskild metod och pedagogik för hur de lär ut saker. Förskolorna har också en läroplan. Det är en text som säger vad barnen ska lära sig. Alla förskolor arbetar efter den svenska läroplanen.

Öppen förskola

En öppen förskola är en mötesplats för föräldralediga föräldrar och deras barn. På öppna förskolan finns utbildad personal och det är en bra plats att lära känna andra föräldrar och barn. Öppna förskolor finns i många kommuner i Sverige.

Förskoleklass (sexårsverksamhet)

Alla barn får en plats i en förskoleklass samma år som de fyller sex år. Det kallas också ibland för sexårsverksamhet. I förskoleklassen får barnen förbereda sig för grundskolan innan de börjar i första klass.

Fritidshem (fritids)

Barn från sex till tolv år har rätt att vara på ett fritidshem före och efter skolan. Föräldrarna måste arbeta eller studera för att barnen ska få gå till ett fritidshem. Fritidshemmet

ligger ofta i samma hus som skolan. Barn mellan tio och tolv år kan gå till en öppen fritidsverksamhet som brukar ligga nära skolan.

Familjedaghem/pedagogisk omsorg

En del av barnomsorgen kallas pedagogisk omsorg eller familjedaghem. Det är en pedagogiskt utbildad person som tar emot barn i sitt hem, ger dem omsorg och har förskoleverksamhet med pedagogiska aktiviteter. Barn som går i skolan kan vara i ett familjedaghem efter skolan. Det fungerar då som ett fritidshem.

Samarbete med föräldrar

Föräldrarna är viktiga i barnomsorgen. De känner sina barn bäst. När barnet ska börja på förskolan eller familjedaghemmet är en förälder med tills barnet känner sig tryggt. Det kallas för inskolning och brukar hålla på under cirka två veckor. På förskolor och fritidshem brukar de anställda bjuda in föräldrarna på utvecklingssamtal. Då berättar personalen hur barnet trivs på förskolan och hur det utvecklas. Du som är förälder får också berätta hur du tycker att det fungerar på förskolan.

Ansöka om barnomsorgsplats

För att få plats på förskola och fritidshem måste du ansöka om en plats. Det gör du hos din kommun. Det är olika regler i olika kommuner, men oftast måste du ansöka om plats flera månader i förväg. Ditt barn måste vara minst ett år för att kunna börja i förskolan.

Grundskola

Alla barn i Sverige måste gå nio år i grundskola. Det står i den svenska skollagen och kallas skolplikt. Varje skolår har en hösttermin och en vårtermin. Barn har skolplikt från och med höstterminen det år de fyller sju år eller när de börjar årskurs 1 till och med vårterminen i årskurs 9. Det finns planer för skolarbetet som heter kursplaner och läroplaner. Där står vad barnen ska lära sig i skolan och hur undervisningen ska gå till. Undervisningen och böcker är gratis för alla barn i grundskolan. De får också lunch utan att betala något.

Alla barn går 9 år i grundskolan.

Foto: Colourbox

Som förälder har du rätt att välja skola för dina barn. Barnet har alltid rätt till en plats i skolan i det område där ni bor. Om du vill välja en annan skola ansöker du om plats genom att ta kontakt med rektorn på den skola som du är intresserad av. Barnet kan börja på skolan om det finns en ledig plats.

För de barn som av olika anledningar inte går i grundskolan finns specialskola och särskola. Specialskolan är till för barn som till exempel har en hörselnedsättning. Särskolan är till för barn med kognitiva eller psykiska funktionsnedsättningar som kan vara medfödda eller förvärvade. I dessa skolor får eleverna extra stöd i undervisningen.

Ämnen i grundskolan

Ämne är något man får undervisning i, till exempel matematik eller svenska. Varje ämne i skolan har en kursplan där det står vad eleverna ska kunna när de slutar grundskolan.

Sex- och samlevnadsundervisning

I den svenska skolan är undervisning i sex och samlevnad en del av läroplanen. Det handlar om kärlek och om hur du kan leva i en respektfull, jämlik och kärleksfull relation med en annan människa. Sverige har haft undervisning i sexualitet och samlevnad i över 50 år.

Betyg

Eleverna får betyg från och med årskurs 6. Efter varje termin får barnen betyg. Efter den sista terminen i årskurs 9 får de sitt slutbetyg.

Betygen sätts i en skala, A, B, C, D, E och F. Betyget F betyder att eleven inte blir godkänd i ett ämne. Det högsta betyget är A.

Det är Skolverket som har bestämt reglerna för hur betygen ska sättas. Skolverket är en myndighet som ska se till att alla barn och elever i svenska skolor får en utbildning av god kvalitet i en trygg miljö.

Språkundervisning

Barn kan ha rätt till modermålsundervisning om en eller båda föräldrarna har ett annat språk än svenska som modersmål. För att ha rätt att delta ska barnet också ha grundläggande kunskaper i språket och använda det i hemmet varje dag.

Elever som har ett annat modersmål har också rätt till undervisning i svenska som andraspråk. Svenska som andraspråk är både för nybörjare och för elever som redan kan svenska. Ämnet Svenska som andraspråk har samma nivå som ämnet svenska men undervisningen är anpassad till elever med ett annat modersmål än svenska.

Förberedelseklass

För barn som nyligen kommit till Sverige finns något som kallas förberedelseklass. I en förberedelseklass får eleverna träning i svenska och undervisning i olika ämnen. Eleverna utbildas för att så snart som möjligt kunna gå vidare till en klass i den vanliga grundskolan. Undervisningen kan se olika ut för varje elev beroende på ålder, hemspråk och tidigare kunskap. Det finns förberedelseklasser i många kommuner i Sverige.

Gymnasieskola

När eleverna går sista året i grundskolan kan de söka till gymnasieskolan. Det är frivilligt att läsa på gymnasieskolan i Sverige. Det är också gratis. Ungdomar mellan 16 och 20 år kan läsa på gymnasiet om de har klarat grundskolan. Nästan alla ungdomar väljer att fortsätta studera på gymnasiet.

Foto: Johnér

Även gymnasieskolan har läroplaner och kursplaner som tagits fram av Skolverket. I en kursplan står det vad eleverna ska kunna när de slutar. Betygssystemet i gymnasieskolan är samma som i grundskolan.

Eleven väljer vilken gymnasieskola och vilket program hen vill gå på. I sin ansökan behöver eleven välja flera olika skolor eller program. Det är inte säkert att det finns plats på den skola hen har valt i första hand.

Det finns många olika program att söka. På grundskolan brukar det finnas en studievägledare som kan hjälpa till och ge råd.

På gymnasiet får eleverna de kunskaper som behövs för att kunna studera vidare, till exempel på universitet eller yrkeshögskola.

För att kunna läsa på ett nationellt program på gymnasiet måste eleven ha godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk och i matematik och engelska från grundskolan.

- För att bli antagen på ett yrkesprogram måste eleven också ha godkänt betyg i minst fem andra ämnen.
- För att bli antagen till ett högskoleförberedande program måste eleven också ha godkänt i minst nio andra ämnen.

De elever som inte har godkänt i dessa ämnen kan läsa på ett introduktionsprogram. Introduktionsprogrammen ska hjälpa dem att komma vidare till andra studier. Det finns

fem olika introduktionsprogram. Ett av dessa program är språkintröduktion som vänder sig speciellt till ungdomar som är nyanlända. I programmet läser ungdomarna svenska samtidigt som de kan läsa andra ämnen. Kontakta din kommun för att se vilka möjligheter som finns där du bor.

Läs mer om gymnasieprogram och antagning på webbsidan www.utbildningsinfo.se

Skolan och demokrati

I den svenska skolan pratar man mycket om demokrati. Ett av målen i skolan är att eleverna ska växa upp till vuxna som är delaktiga och tar ansvar för det gemensamma samhället.

Eleverna ska lära sig att leva i en demokrati och känna till sina rättigheter och skyldigheter. I undervisningen finns det därför ofta uppgifter där eleverna får öva sig i vad demokrati innebär.

Skolan förr i tiden

Den svenska skolan har förändrats mycket sedan mitten av 1900-talet. Förr var det hårda regler i skolan. Läraren hade rätt att slå eleverna. Detta är förbjudet sedan år 1958.

Eleverna sa inte "du" eller förnamnet till sin lärare. Istället skulle de säga "fröken" eller "magistern". Redan från första året i skolan fick eleverna betyg i hur de skötte sig i skolan. En elev som inte hade godkänt betyg i två eller tre ämnen tvingades gå om samma skolår en gång till.

Skolan idag

I dag har vi en skola där eleverna ska lära sig att tänka självständigt och de har möjlighet att påverka sin utbildning. Läraren är ledare för gruppen, men kontakten mellan elev och lärare är mer jämlik.

Den svenska skolan har en värdegrund som kommer från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. En värdegrund handlar om hur vi behandlar varandra som barn, unga och vuxna. Det betyder att ingen får behandla någon annan illa i den svenska skolan. Flickor och pojkar ska ha samma chanser i skolan. Elever kan påverka utbildningen genom att vara med på klassmöten och klassråd.

Foto: Mikael Jönsson

Skolan och familjen

I Sverige finns en förväntan på att föräldrarna är delaktiga i sina barns skolarbete. Föräldrar, lärare och elever arbetar tillsammans för att barnen ska ha det så bra som möjligt i skolan. Personalen i skolan vill att föräldrar ska vara aktiva i barnens liv och att föräldrarna vet och förstår vad eleven gör i skolan.

Varje termin har skolan ett utvecklingssamtal med eleven tillsammans med föräldrarna. Under utvecklingssamtalet kan föräldrarna i lugn och ro träffa läraren. Då finns det chans att prata om hur barnet utvecklas i skolan och om vilken hjälp barnet behöver. Under utvecklingssamtalet skriver läraren en individuell utvecklingsplan, IUP. Om du har ett annat modersmål än svenska har du rätt till tolk vid samtalet.

Skolan har också föräldramöten där föräldrarna kan få information om och påverka vad som händer i skolan.

Som förälder är du dessutom välkommen att följa med till skolan för att se hur det fungerar och hur det går för ditt barn. Du kan också ringa till läraren eller rektorn för att ställa frågor eller prata om ditt barn.

Ekonomiskt stöd till familjer

Familjer med barn kan söka bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd och vårdbidrag från Försäkringskassan.

Alla barnfamiljer i Sverige får barnbidrag. Bostadsbidrag ges till dem som har låga inkomster och hög hyra. Vårdbidrag betalas till dem som har barn med funktionsnedsättning. Om du är skild och barnen bara bor hos dig ska den andre föräldern betala underhållsbidrag till dig. Det är pengar som ska betala en del av de kostnader som du har för barnet. Om den andre föräldern inte betalar eller har väldigt låg inkomst kan du istället söka pengar från Försäkringskassan. Det kallas underhållsstöd. Du kan få mer information på Försäkringskassans webbsida: www.forsakringskassan.se

Föräldraförsäkring

Föräldraförsäkringen gör att föräldrar som har ett arbete kan vara lediga från arbetet för att ta hand om sitt barn. Föräldrapenning är den ekonomiska hjälp som föräldern får från Försäkringskassan för att vara hemma med sitt barn den första tiden.

Det är vanligt att både kvinnor och män tar ledigt från arbete eller studier för att vara hemma med sina barn. Men det är fortfarande fler kvinnor än män som är hemma med barn. För att uppmuntra en jämnare fördelning av föräldraförsäkringen finns det reserverade dagar som inte går att överlåta till den andra vårdnadshavaren.

Du kan få föräldrapenning i 480 dagar. De första 390 dagarna får du ungefär 80 procent av din lön. De 90 dagar som är kvar får du 180 kronor per dag.

Föräldrar utan arbete eller med låg lön har rätt till 250 kronor varje dag i 480 dagar. Pappan eller den andre föräldern till ett nyfött barn har rätt att vara hemma från arbetet och få pengar från Försäkringskassan i tio dagar i samband med barnets födelse.

Nyanlända föräldrar med barn kan söka föräldrapenning om de har bosatt sig i Sverige. De kan få ersättning för olika antal dagar beroende på hur gammalt barnet är.

Om du arbetar kan du också få föräldrapenning när ditt barn är sjukt och måste vara hemma från förskolan eller skolan. Det kallas tillfällig föräldrapenning eller vård av barn, VAB. Då får du 80 procent av din lön. Du kan ta ut högst 120 dagar om året per barn.

Pappa hämtar sitt barn på förskolan.

Foto: Colourbox

Kortare arbetstid

Du som har barn under åtta år eller barn som inte har slutat första året i skolan, har rätt till kortare arbetstid. Det betyder att du till exempel kan arbeta sex timmar om dagen i stället för åtta timmar.

Anställningsskydd

Lagen förbjuder arbetsgivare att ge en arbetssökande som är gravid sämre chanser än andra. Det är också förbjudet att avskeda någon på grund av graviditet.

Barnbidrag och studiebidrag

Försäkringskassan betalar ut barnbidrag för alla barn. Det första barnbidraget betalas ut en månad efter barnets födelse eller en månad efter det att barnet har flyttat till

Sverige. Barnbidraget betalas ut tills barnet fyller 16 år. Flerbarnstillägg betalas ut till dig som får barnbidrag för två eller fler barn. Hur stort flerbarnstillägget är beror på hur många barn du har. Barnbidraget betalas ut runt den 20:e varje månad. Har du och den andra föräldern gemensam vårdnad delar ni på barnbidraget. Ni får 625 kronor var i månaden. Detta gäller om barnet är fött den 1 mars 2014 eller senare. Om barnet är fött före den 1 mars 2014 betalas barnbidraget ut till den förälder som födde barnet. Om du har ensam vårdnad om barnet får du hela beloppet, dvs 1 250 kronor i månaden. Du betalar ingen skatt på barnbidraget eller flerbarnstillägget.

Du får barnbidrag för ditt barn till och med det kvartal barnet fyller 16 år. Ungdomar som är mellan 16 och 20 år och studerar på gymnasiet får studiebidrag. Studiebidraget är på 1 250 kronor i månaden och betalas ut under tio månader, från september till juni. Som längst kan ungdomen få studiebidrag till och med vårterminen hen fyller 20 år. Om ungdomen har hög ogiltig frånvaro från skolan kan det påverka rätten till studiebidrag. För ungdomar som är 16-18 år betalas bidraget ut till föräldrarna. När ungdomen fyller 18 år blir den myndig och får då bidraget själv. Har familjen låga inkomster kan eleven även ha rätt till ett bidrag som heter extra tillägg.

Det är Centrala studiestödsnämnden, CSN, som har hand om studiebidraget.

Den som är utländsk medborgare och ska läsa på gymnasiet måste söka om grundläggande rätt till studiestöd. Läs mer på webbsidan www.csn.se

Bostadsbidrag för barnfamiljer

Du som har barn har rätt att söka bostadsbidrag. Du måste bo och vara folkbokförd i Sverige för att kunna få bostadsbidrag.

Om du kan få bostadsbidrag och i så fall hur mycket du kan få beror på hur många personer ni är i familjen. Det beror också på hur hög hyran är och hur mycket pengar ni tjänar.

Det är viktigt att du informerar Försäkringskassan om du får en förändrad inkomst. Annars kan du bli skyldig att betala tillbaka pengar.

Diskussionsfrågor kapitel 5

Vad är din inställning till att vara sambo – att bo ihop utan att vara gift?

Finns det likheter och skillnader i synen på barnuppfostran mellan Sverige och din egen uppfostran?

När kan du vända dig till socialtjänsten för råd och stöd?

I vilka situationer kan det vara bra att socialtjänsten omhändertar barn?

Vad tycker du om att de flesta barn i Sverige är på förskola innan de börjar grundskolan?

Vad tycker du om den svenska skolans värdegrund?

Hur kan du som förälder stödja ditt barns lärande?